



Nordiska
ministerrådet

Maskulinitet i nordisk jämställdhetspolitik 2019–2024

Begrepp, perspektiv och skillnader

Innehåll

Rapporten i korthet	3
Inledning	5
Material och tillvägagångssätt	6
Disposition	7
Teoretiska utgångspunkter	8
Problem – orsak – lösning	8
Perspektiv och begrepp i maskulinitetsforskning	9
Tonvikter i maskulinitetspolitik	9
Att sätta ord på män och maskulinitet	11
Maskuliniteter	11
Genuskodning	12
Traditionella maskulinitetsnormer	14
Begreppsanvändningens implikationer	15
Slutsatser	16
Maskulinitetspolitiska tonvikter	18
Problem som män skapar	18
Problem som män upplever	21
Skillnader mellan män	25
Slutsatser	27
Konklusioner	29
Begreppens betydelse för politiken	29
Vad är problemet?	30
Skillnader mellan män	30
Fler frågor att fokusera	31
Ett problem utan konflikt?	32
Referenser	34
Bilaga 1: Rapporterna	38
Om den här publikationen	39

Den här publikationen finns även som en webbtillgänglig online-version:

<https://pub.norden.org/temanord2025-567>

Rapporten i korthet

Frågor som rör män och maskulinitet adresseras i tolv jämställdhetspolitiska rapporter utgivna av Nordiska ministerrådet, 2019–2024. Dessa berör en bredd av ämnen såsom utbildning, arbetsmarknad, klimat, hälsa och internet, vilket visar att maskulinitetsfrågor är relevanta för jämställdhetspolitik i stort. Sammanställningen visar att diskussionen är bredare än frågan om faderskap som historiskt varit dominerande när det gäller män och jämställdhet i Norden.

Begreppet "maskulinitet" används på flera olika sätt i rapporterna. Detta avspeglar att det finns olika synsätt i det vetenskapliga underlag som de förhåller sig till. I rapporterna saknas en tydlig koppling mellan begreppsanvändning och policy-rekommendationer. Internationella analyser visar dock att olika begrepps-användningar kan leda i olika riktningar, varför en tydligare begreppsmedvetenhet kan vara att föredra. Det rekommenderas att om möjligt undvika essentialistiska antaganden (att maskulinitet alltid är något dåligt, eller att män alltid gör maskulinitet) samt begrepp som tonar ned mäns agens. Det kan istället vara konstruktivt med en mer flexibel syn på genus som understryker hur olika egenskaper, yrken med mera genuskodas som maskulina eller feminina.

Det finns tydliga exempel på olika inriktningar och tonvikt i rapportmaterialet. Ett flertal rapporter fokuserar på *de problem som män skapar*, framförallt för kvinnor men även för samhället i stort. Det kan handla om hur män hindrar kvinnor från likvärdigt deltagande i mansdominerade branscher och det demokratiska samtalet, eller hur mäns preferenser för att äta kött och köra bil står i vägen för klimat-omställningen.

En annan inriktning som också är tydlig i materialet är *de problem som män upplever*. Det kan handla om att normer om maskulinitet förstås som något som hindrar män att söka hjälp när de mår dåligt. Det kan också vara att ojämställt uttag av föräldraledighet beskrivs på ett sätt som framhäver vad män förlorar på ojämställdhet snarare än vad de vinner. Ytterligare exempel är beskrivningar av sexistiska män online som framförallt fokuserar på männens egen utsatthet och allmänmänskliga behov.

Ett flertal rapporter framhåller att det är viktigt med ett intersektionellt perspektiv för att kunna fånga *skillnader mellan män (och mellan kvinnor)*, och den komplexitet som samspelet med faktorer som klass, sexualitet, ras/etnicitet, funktionalitet och ålder medför. Ålder framstår som den kategori som är mest välrepresenterad, även om ingen rapport fokuserar på äldre män. Den intersektionella ambitionen blir ibland svår att realisera i praktiken. En orsak till det är att det saknas relevant kunskap, varför en satsning på mer forskning utifrån intersektionella perspektiv kan vara motiverad.

Forskning med intersektionella perspektiv tar ofta sin utgångspunkt i marginaliserade gruppers erfarenheter. Analyser med utgångspunkt i män med minoritets-erfarenheter är dock i stor utsträckning frånvarande i rapporterna. Det finns därmed en outnyttjad potential i att på ett tydligare sätt ta avstamp i män som tillhör minoriteter av olika slag, såsom: män i ekonomisk utsatthet; religiösa män; homo-, bi-, och transmän; män med normbrytande funktionalitet; samt män som tillhör ras-, etniska och nationella minoriteter.

Frågor som inte berörs i rapporterna men som skulle kunna adresseras är exempelvis: våld och kränkningar i nära relationer, inklusive förebyggande och främjande åtgärder; fritidsintressen och föreningsliv, såsom kultur och idrott; samt mansdominerade sfärer med legal eller illegal användning av våld: det militära försvaret respektive kriminella miljöer.

Det finns en återkommande tendens – även om det också finns skillnader mellan rapporterna – att beskriva vad som kan kallas för ett *problem utan konflikt*. Även om utgångspunkten är att det finns ett jämställdhetsproblem, så är rapporterna restriktiva med att skriva fram ojämställdhet som en fråga om makt eller potentiell konflikt. Det framstår ibland som att alla egentligen är överens om att vi ska vara jämställda; om män ändå är ojämställda beror det snarare på att de inte frigjort sig från traditionerna än att de till exempel vinner något på att inte dela föräldraledighet på ett jämlikt sätt. Detta "postpolitiska" anslag med inriktning på konsensus saknar tydlig förankring i aktuell genusforskning, men väcker frågan om vad som är mest effektivt för att åstadkomma förändring.

Inledning

De nordiska länderna framträder i internationella jämförelser som den region i världen som har lägst grad av ojämställdhet mellan män och kvinnor. Samtidigt finns en lång rad av väldokumenterade ojämlikheter, och dessa innefattar alltifrån frågor om utbildning och arbete till föräldraskap, hälsa och våld. Under de senaste decennierna har jämställdhet också blivit ett framträdande politikområde i Norden. Som ett led i det nordiska samarbetet finansierar och publicerar Nordiska ministerrådet regelbundet rapporter som syftar till att ge ett underlag för utveckling av jämställdhetspolitiken i relation till olika samhällsutmaningar. Rapporterna uppvisar sammantaget en tydlig ambition om att bidra till politikutveckling på vetenskaplig grund, och är i regel skrivna av forskare eller utredare med genuskompetens. De innehåller i flera fall forskningsöversikter över områden som exempelvis faderskap, misogyni online, eller genus och utbildning på olika nivåer. De kan också rapportera egna vetenskapliga studier eller andra undersökningar.

På senare år har begreppet maskulinitet börjat användas återkommande i dessa publikationer. Mer specifikt nämns och diskuteras maskulinitet i olika utsträckning i tolv rapporter utgivna under perioden 2019–2024. Men vad innebär det att män och maskulinitet skrivs fram i dessa rapporter? Det är vad föreliggande text syftar till att ta reda på. Detta övergripande syfte undersöks genom några konkreta frågeställningar:

- Hur används begreppen män och maskulinitet? Hur förhåller sig användning av begrepp och metaforer – antingen explicit eller mer implicit – till aktuella teorier och diskussioner inom maskulinitetsforskningen?
- Hur konstrueras problem, orsaker och lösningar i talet om män och maskulinitet? Hur förhåller sig problemformuleringarna till de olika tonvikter som forskningen visar ofta återkommer i politik med fokus på män och maskulinitet: ett fokus på de problem som män orsakar, ett fokus på de problem som män upplever, eller ett fokus på skillnader inom kategorin män?

Publikationen är framtagen av NIKK, Nordisk information för kunskap om kön, som är ett samarbetsorgan under Nordiska ministerrådet placerat vid Göteborgs universitet. Texten är skriven av Kalle Berggren, docent i genusvetenskap och lektor vid Barn- och ungdomsvetenskapliga institutionen, Stockholms universitet. En förhoppning är att publikationen ska ge perspektiv på tidigare satsningar och underlag för hur forskning kan vägleda den nordiska jämställdhetspolitiken framåt.

Material och tillvägagångssätt

Materialet som analyseras i denna studie består av tolv rapporter, utgivna av Nordiska ministerrådet 2019–2024. Tematiskt behandlar rapporterna frågor om klimat (3 rapporter), utbildning (3), arbete (2), internet (2), samt föräldraskap (1) och hälsa (1). Rapporterna varierar i omfång, från cirka 25 till cirka 175 sidor, och totalt sett utgörs materialet av runt 1 000 sidor rapporttext.

Sammantaget uppvisar rapporterna en tydlig ambition om att jämställdhetspolitiken ska vara forskningsbaserad. Ett flertal rapporter är i själva verket forskningsöversikter, eller kombinerade kartläggningar av aktuella studier och av insatser i praktiken inom ett visst område. I några fall innehåller rapporterna en egen undersökning, eller sammanfattar en konferens där såväl politiker, forskare som företrädare för civilsamhällesorganisationer medverkat. Rapporterna är också i flera fall skrivna av forskare, men även utredare och jämställdhetsexperter förekommer som författare.

Rapporterna ger i många fall en pedagogisk introduktion till, och lättillgänglig överblick över, kunskap och insatser när det gäller olika jämställdhetspolitiska områden. De har ofta ambitionen att bidra med policyrekommendationer med utgångspunkt i en forskningsöversikt eller kartläggning av olika insatser, och dessa riktar sig till olika nivåer. Ett vanligt förekommande tillvägagångssätt är dock att jämföra policy och praktik mellan de olika nordiska länderna, och sedan identifiera *best practice*, det vill säga framgångsrika strategier och lösningar som kan rekommenderas till övriga länder.

Det bör poängteras att syftet med föreliggande text inte är att ompröva rapporternas slutsatser eller utveckla nya, bättre policyrekommendationer på respektive specifikt område. Fokus ligger istället på att undersöka vilka övergripande förståelser som aktualiseras när män och maskulinitet skrivs fram. Vilken plats frågor om män och maskulinitet har i rapporterna varierar dock. I vissa rapporter är de centrala, som när fokus är på frågor om faderskap eller unga mäns psykiska ohälsa. I andra berörs normer om maskulinitet mer kortfattat inom ramen för en allmän diskussion om genus och ojämställdhet.

Materialet har analyserats kvalitativt. Analysprocessen kan schematiskt beskrivas i fem steg (även om kvalitativt analysarbete i praktiken är mer iterativt).

1. Rapporterna har lästs och för frågeställningarna relevanta stycken, resonemang och formuleringar har identifierats.
2. Utdragen har jämförts med varandra, vilket gjort det möjligt att identifiera likheter och skillnader.

3. De empiriska iakttagelserna har relaterats till relevanta delar av aktuell genusforskning, särskilt om politik och maskulinitet. Mer specifikt används feministisk konstruktivistisk policyanalys, teori- och begreppsdiskussion inom maskulinitetsforskning, samt en tredelad modell för att analysera maskulinitetspolitiska tonvikter.
4. Denna text har skrivits. Då fokus ligger på vilka förståelser av maskulinitet som finns, snarare än på vilken rapport som sagt vad, refereras rapporterna till på ett semi-anonymiserat sätt: R1 – R12 (jämför Hemmings 2011). Kompletta referenser finns dock i referenslistan för full transparens.
5. Resultat och analys har diskuterats med andra personer. Fredrik Bondestam och Elin Engström vid NIKK har läst utkast, och preliminära resultat har presenterats dels på webinariet "Män och jämställdhetspolitik" som arrangerades av Finlands jämställdhetsråd (Tane) och Centraförbundet för mansorganisationer i Finland i maj 2025, dels på den nordiska maskulinitetskonferensen "Men and Masculinities in Transition" som anordnades vid Stockholms universitet i juni 2025.

Disposition

Rapporten består av fem delar. Närmast efter denna inledande del följer ett avsnitt där studiens teoretiska utgångspunkter presenteras. Därefter följer två analysavsnitt som svarar mot forskningsfrågorna. I det första analysavsnittet behandlas vilka begrepp, metaforer och perspektiv som används när rapporterna adresserar män och maskulinitet. Det andra analysavsnittet fokuserar på vilken tonvikt eller inriktning som finns när maskulinitet diskuteras i rapportmaterialet. Den avslutande delen sammanfattar och diskuterar resultat och analys och ger exempel på frågor att adressera framåt.

Teoretiska utgångspunkter

De teoretiska perspektiv och verktyg som används i den här studien är feministisk konstruktivistisk policyanalys, teori- och begreppsdiskussion i kritisk forskning om män och maskulinitet, och en triangulär modell för att förstå olika inriktningar och tonvikter i politik och rörelser angående män och maskulinitet.

Problem – orsak – lösning

Statsvetaren Carol Bacchi är framträdande i feministisk analys av policy, och har utvecklat ett tillvägagångssätt för att analysera policyförslag från ett konstruktivistiskt perspektiv (till exempel Bacchi & Goodwin 2016). Bacchi menar att vi normalt tänker oss att det först finns ett samhällsproblem, och att politik sedan handlar om att komma med lösningar på det givna problemet. Ojämställd arbetsmarknad eller mäns våld mot kvinnor kan vara exempel från det jämställdhetspolitiska området, och då blir politikens uppgift att komma med lösningar på dessa problem. Bacchis poäng är dock att själva beskrivningarna av ett problem och dess orsak inte är självskrivna, utan snarare något som kan förstås och konstrueras på olika sätt. Policyförslag och handlingsplaner lanserar lösningar, men utifrån dessa är det samtidigt möjligt att identifiera vilka uttalade eller outtalade förståelser av problem och orsaker som lösningsförslagen bygger på. Bacchi och Goodwin ger exemplet med policyförslag för att få barn att bli mer fysiskt aktiva:

Om exempelvis aktivitetsprogram för barn införs som ett sätt att minska "barnfetma", utgörs "problemet" av barnens inaktivitet. Om däremot regler införs för att begränsa mängden snabbmatsreklam under barnprogrammets bästa sändningstid, framställs "problemet" med "fetma" som aggressiv eller kanske till och med oetisk reklam.

(Bacchi och Goodwin 2016, 16–17)

De lösningsförslag som policyrekommendationer innebär, är därför alltid intimt förbundna med specifika förståelser av problem och orsaker. I relation till de frågor om jämställdhet och maskulinitet som är i fokus för denna text, kan det exempelvis handla om huruvida problemet med att få fler kvinnor till mansdominerade branscher på arbetsmarknaden handlar om att flickor och kvinnor behöver inspireras till andra utbildningsval, eller om fokus snarare bör ligga på att bryta en exkluderande, mansdominerad kultur. Analysen i den här studien bygger på Bacchis kritiska blick på hur problem, orsaker och lösningar konstrueras i policytexter. Ett särskilt intresse riktas mot hur "maskulinitet" skrivs fram som ett problem: är maskulinitet till exempel framförallt ett hinder för kvinnor eller för män själva?

Perspektiv och begrepp i maskulinitetsforskning

Kritisk forskning om män och maskulinitet (CSMM) – precis som genusforskning i stort, och humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning i allmänhet – är multi-perspektivistisk till sin natur. Det innebär att även om det finns vissa gemensamma synsätt och normer (kön/genus är inte ett okomplicerat biologiskt faktum utan genomsyras av kulturella och samhälleliga praktiker där frågor om makt och ojämlikhet är centrala), finns det samtidigt pågående vetenskapliga diskussioner där olika synsätt bryts mot varandra. Ett exempel är forskning om maskulinitet och mäns våld mot kvinnor, där vissa perspektiv fokuserar på hur män som utövat våld minimerar eller rättfärdigar sina handlingar, medan andra perspektiv betonat vikten av att försöka förstå hur vissa män dels blev våldsamma från början, dels kan förändras i en icke-våldsam riktning (Berggren m.fl. 2021).

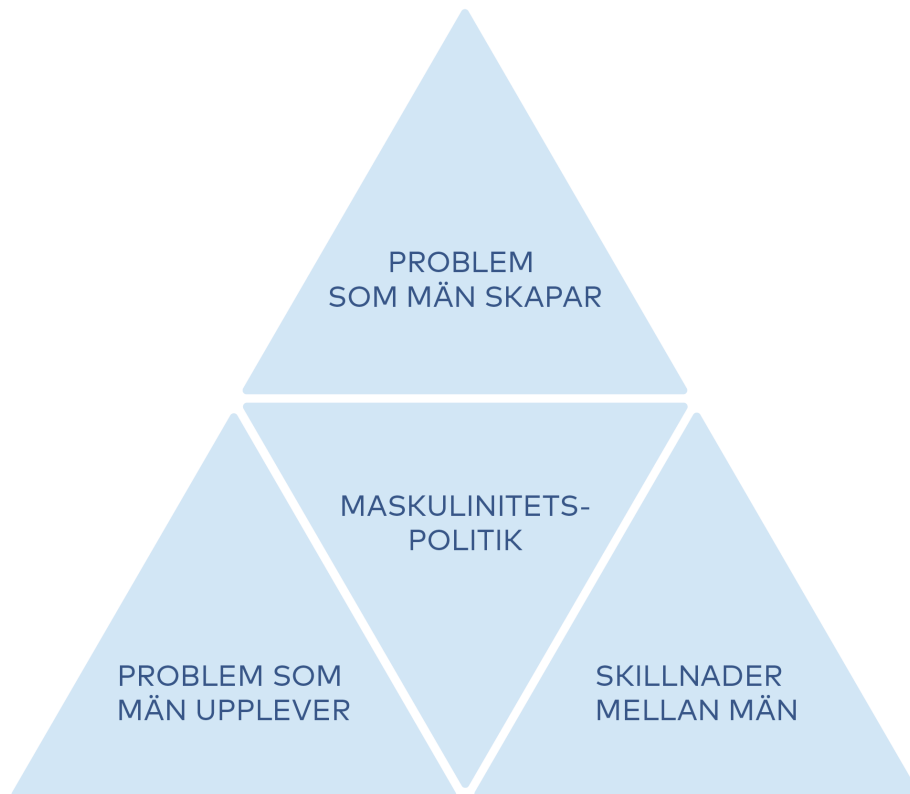
Även i den mer generella diskussionen om män och maskulinitet finns olika perspektiv och synsätt (Berggren 2020; Pease 2025). Medan vissa vill fokusera på hur gruppen *män* reproducerar sin överordning och föredrar begrepp som *mäns praktiker* istället för en abstraktion som maskulinitet, menar andra att det är viktigt att tala om *maskuliniteter* i plural för att fånga skillnader och olikheter inom kategorin män. Medan somliga utvecklar nya begrepp för att fånga en positiv utveckling, såsom inkluderande och omhändertagande maskulinitet (*inclusive masculinity, caring masculinities*) (Anderson 2009; Elliott 2016), betonar andra att även positiva element kan användas i nya strategier som i själva verket reproducerar ojämlikhet på nya sätt (*hybrid masculinities*) (Bridges & Pascoe 2014). Medan en del vill utveckla bättre, positiva och mer hälsosamma former av maskulinitet, vill andra snarare bryta upp kategoriseringar och frigöra män, maskulinitet, kvinnor och femininitet från varandra.

I den här studien undersöks vilka begrepp och metaforer som används i rapporter-nas resonemang om maskulinitet, och hur begreppsanvändningen i detta material förhåller sig till de inomvetenskapliga teori- och begreppsdiskussionerna.

Tonvikter i maskulinitetspolitik

När det gäller maskulinitet och politik har sociologen Michael Messner (1997) utvecklat en användbar modell för att åskådliggöra vanligt förekommande skillnader i inriktning och tonvikt. Messners triangulära modell utvecklades utifrån en studie av mansrörelser i USA på 1990-talet, men är samtidigt användbar mer generellt i relation till frågor om maskulinitet och jämställdhetspolitik (Hearn 2024). Ett hörn i triangeln fokuserar på rättvisefrågor mellan kvinnor och män och är inriktad på att reducera mäns privilegier (*stopping men's privileges/seeking gender justice*). Ett annat hörn fokuserar istället på hur normer och ideal om maskulinitet

begränsar män själva (*prioritising the costs of masculinity*). Det tredje hörnet handlar om att fokusera på skillnader mellan olika grupper av män (*highlighting men's differences*). Med inspiration från maskulinitetsforskarna Marie Nordberg (2006) och Keith Pringle (2006) har de två första hörnen här fått namnen "problem som män skapar" respektive "problem som män upplever", vilket också knyter an till Bacchis problemfokus. Det tredje hörnet har kort och gott översatts till "skillnader mellan män".



Figur 1. Messners triangel, med modifierade benämningar.

Messners modifierade triangel används i denna studie för att åskådliggöra de skillnader som finns mellan olika förståelser i rapportmaterialet.

De avsnitt som nu följer redovisar resultat och analys, uppdelat i två delar:

- I avsnittet [*Att sätta ord på män och maskulinitet*](#) fokuseras hur begreppen män och maskulinitet skrivs fram i rapporterna och hur begreppsanvändningen förhåller sig till aktuell forskning.
- I avsnittet [*Maskulinitetspolitiska tonvikter*](#) analyseras frågor om inriktning och hur maskulinitet skrivs fram som problem.

Att sätta ord på män och maskulinitet

Jeff Hearn, en central forskare inom kritisk forskning om män och maskulinitet sedan 1980-talet, menar att män och maskulinitet kan sägas vara "elefanten i rummet" inom jämställdhetspolitiken (Hearn 2024). Med det menar han att jämställdhetsfrågor inte enbart kan handla om den underordnade gruppen *kvinnor*, utan också behöver adressera den överordnade kategorin *män*, om förändring ska kunna vara möjlig:

Man kan kanske tro att det skulle vara svårt att prata om jämställdhet och könade maktrelationer utan att diskutera män och maskulinitet, men så är det inte. Det finns till exempel många utmärkta dokument om jämställdhet som inte alls eller knappt nämner män och maskulinitet. [...] Man kan faktiskt fråga sig hur det kan vara möjligt att [förändra] könsrelaterade ojämlikheter eller transformera könade maktrelationer utan att förändra män och maskulinitet?

(Hearn 2024, 19)

En viktig uppgift blir därmed att sätta ord på män och maskulinitet (*naming men as men*) utan att för den skull essentialisera vad det innebär att vara man, eller osynliggöra skillnader mellan män. I den kritiska forskningen om män och maskulinitet finns samtidigt flera olika sätt att försöka fånga och sätta ord på dessa frågor. Det florerar ett flertal begrepp både i den akademiska litteraturen (till exempel hegemonisk, omhändertagande eller hybrid maskulinitet) och i den mer allmänna samhällsdebatten (till exempel toxisk maskulinitet, machokultur eller destruktiva maskulinitetsnormer), och olika begrepp härstammar i regel från olika traditioner och ger uttryck för olika teoretiska perspektiv med olika tonvikter (Berggren 2020). I det här avsnittet diskuteras tre olika sätt att sätta ord på män och maskulinitet som förekommer i rapportmaterialet.

Maskuliniteter

En av de mest inflytelserika idéerna i kritisk forskning om män och maskulinitet är att vi behöver tala om *maskuliniteter* i plural. Denna idé förknippas i stor utsträckning med den australiensiska sociologen Raewyn Connell (1996). Några grundtankar hos Connell är att män inte är en enhetlig transhistorisk grupp, utan att det finns olika sätt att vara eller "göra" man på i olika kontexter; att alla män inte är lika förtryckande gentemot kvinnor; och att män också kan vara underordnade i samhället utifrån aspekter som sexualitet, ras/etnicitet och klass. Connells modell

(som innehöll fyra maskulinitetskategorier) har sedan 1990-talet använts, diskuterats, reviderats och kritiserats, och ofta utgjort en referenspunkt för samhällsvetenskaplig forskning om män och maskulinitet (även om inflytandet inte är lika dominerande längre, se till exempel Gottzén m.fl. 2020). Ett arv från detta tankesätt är just att sätta ord på olika, och ofta nya former av maskulinitet(er).

Detta synsätt finns tydligt representerat i rapporterna från Nordiska minister-rådet, där Connells begrepp hegemonisk maskulinitet används vid enstaka tillfällen: "traditionella fiskarfamiljer konstruerar en **hegemonisk maskulinitet** i form av jakthjälten" (R11: 16).

Det finns även en bredare användning av maskuliniteter i plural: "**Femininiteter och maskuliniteter** är av relevans för hållbara livsstilar" (R2: 16); "**Vidare finns det olika typer av maskulinitet**, som också förklarar varför vissa män får privilegier och andra inte" (R10: 73); "**rurala maskuliniteter** är 'hierarkiska, varierande, mång-facetterade och situationsbundna'" (R11: 16)

Olika maskulinitetsbegrepp används i rapporterna för att beteckna specifika stilar och problem, såsom "**Schwarzeneggers hypermoderna maskulinitet** i början av hans karriär som skådespelare" (R2: 45), eller när en del manliga cyklister beskrivs vara "**präglade av en hänsynslös tävlingsmaskulinitet**" (R2: 44). Maskulinitetsbegrepp används också för att beskriva mer önskvärda beteenden: "**företaget ger uttryck för ett slags ekomodern maskulinitet**" (R2: 45); "**Det är viktigt att påvisa unga män alternativa maskuliniteter för att främja psykisk hälsa och välbefinnande**" (R3: 15).

Genuskodning

Idén att vi kan identifiera olika slags maskulinitet(er) har samtidigt varit föremål för kritik från andra perspektiv. Det riskerar att i praktiken leda till att forskare fokuserar på att katalogisera olika typer av maskulinitet, vilket inte alltid hjälper oss att förstå de processer där genus skapas, upprätthålls och utmanas (Messner 2004; Pascoe 2007). En central del av kritiken är att maskuliniteter-synsättet ofta utgår från antagandet att män alltid gör maskulinitet – bara i en lång rad olika former. Även om detta synsätt på en nivå betonar skillnader och mångfald så befästs samtidigt en essentialistisk koppling mellan män och maskulinitet, menar kritikerna. Queerteoretikern Eve Kosofsky Sedgwick (1995) formulerade detta i mitten av 1990-talet som att det är viktigt att slå in en kil, så snabbt och bestämt som möjligt, mellan de två kategorierna män och maskulinitet, som ofta förutsätts hänga ihop.

I grund och botten förekommer samma kritiska diskussion även idag. Ett exempel är det nu populära begreppet omhändertagande maskuliniteter (*caring masculinities*) som lanserats av Karla Elliott (2016) och används för att försöka

fånga positiva förändringar som att män bland annat i ökad utsträckning tar ett större föräldraansvar än tidigare (för diskussion se Wojnicka & de Boise 2025). Här påpekar dock queera kritiker som Jonathan A. Allan (2023; 2025) att det är omotiverat att förutsätta att det handlar om maskulinitet när män ägnar sig åt omsorg, en traditionellt feminint kodad praktik: "En fråga man kan ställa är varför en sådan sak som 'omhändertagande' måste bli 'maskulint' och inte bara kan vara 'omhändertagande'? Varför måste hans förmåga att 'ta hand om' bli en typ av maskulinitet?" (Allan 2023: 45) Allan vidgar sedan sin kritik till en mer generell kritisk observation om delar av maskulinitetsforskningen, och skriver: "många saker görs till att vara maskulina, som om det vore ett sätt att lindra mäns oro för möjligheten att uppfattas som feminina" (Allan 2025: 2). Från detta perspektiv bör vi snarare tänka att det kan finnas kulturella idéer om maskulinitet och femininitet, men att dessa inte nödvändigtvis behöver iscensättas av just män respektive kvinnor (Halberstam 1998).

Även detta synsätt finns representerat i rapportmaterialet. I en rapport diskuteras till exempel "**vilka genus som möjliggör hållbara livsstilar oavsett kön, samt hur dessa kan främjas**" (R2: 30). Här är alltså idén att det finns olika igenkännbara typer av genusgöranden – maskulinitet och femininitet – men att dessa kan praktiseras oberoende av en persons kön. Synsättet bygger på distinktionen mellan kön och genus – som ursprungligen utvecklades i tidig forskning om transpersoner – och som länge spelat en framträdande roll inom genusforskningen (Eriksson & Gottzén 2020). Man vill alltså skilja ut det biologiska och givna från det sociala och konstruerade, en tankefigur som varit användbar men också länge problematiserats, och menar att "**sociala normer gör att kvinnor tillskrivs femininitet och män tillskrivs maskulinitet**" (R2: 15). Ord som "tillskrivs", "könsmärks" och "förknippas med" är vanligt förekommande i rapporterna för att beskriva en genuskodning där olika saker kommit att associeras med män:

Också yrken, intressen och kunskapsområden **könsmärks som** i varierande grad feminina eller **maskulina [...]** **förknippas** teknik och maskiner **med maskulinitet** (R2: 15–16).

Att orientera sig mot andra praktiker än de som traditionellt **förknippas med maskulinitet** kan bryta mönster som orsakar psykisk ohälsa. (R3: 35)

...kött förknippas med **styrka, potens och makt**, värden som i sin tur **förknippas med maskulinitet** (R2: 23)

Även begreppet "maskulinitetsnormer" används i rapportmaterialet på ett liknande sätt: "**Inom yrken i skogsindustrin och i yrkesmilitären är maskulinitetsnormer och styrka som ideal föremål för uppfattningar om vem som är lämplig – och olämplig – att utföra arbetet.**" (R12: 10)

Traditionella maskulinitetsnormer

Ett annat begrepp som används återkommande i rapportmaterialet är "traditionell" i form av uttryck som "traditionell maskulinitet" och "traditionella maskulinitetsnormer":

Traditionella maskulinitetsnormer betonar ofta egenskaper som kontroll, självtillit och tuffhet, vilket kan få unga män att dölja sina känslor och undvika att söka hjälp för psykiska problem. (R3: 15)

...**traditionella maskulinitetsformer** kan ses som ett hinder för hållbara livsstilar och en grön omställning, till exempel genom preferenser för viss form av mat (kött) och fordon (fossildrivna bilar) (R1: 4)

Pappor som tog ut längre pappaledighet är mindre benägna att följa **traditionella maskulinitetsnormer** (R4: 10)

...att skapa utrymme för mångfald och att stå upp mot **traditionella och stereotypa könsroller**. (R6: 8)

Begreppen traditionell maskulinitet och traditionella maskulinitetsnormer används i stort sett inte alls inom den tvärvetenskapliga, kritiska genusforskningen om män och maskulinitet, och tas exempelvis inte upp i aktuella genomgångar av perspektiv och begrepp (Berggren 2020; Pease 2025). Däremot används det i psykologisk forskning om män och maskulinitet (Mokhwelepa & Sumbane 2025); detta är dock en typ av forskning som inte är särskilt väl integrerad med den övriga humanistiska och samhällsvetenskapliga diskussionen om maskulinitet.

Det kan vara värt att stanna upp vid att metaforen "traditionell" används för att beskriva icke-önskvärda praktiker och ideal som förknippas med maskulinitet. I den kritiska diskussionen av nordisk jämställdhetspolitik som utvecklats av genus-, queer- och postkoloniala forskare har det uppmärksamats att jämställdhet blivit ett värde som förknippas med en nationell självbild, inte minst i Sverige (Magnusson m.fl. 2008; Martinsson m.fl. 2017). Berättelser där jämställdhet till exempel konstrueras som en del av eller ett uttryck för svenska värderingar, riskerar att reproducera en uppdelning mellan modernitet och tradition. "Vi svenskar" föreställs vara moderna, jämställda subjekt, medan "de andra" är omoderna och fast i ett traditionellt, förlegat och ojämnt tänkande.

Ett problem med detta synsätt är att det löper stor risk att reproducera en hierarkisk uppdelning utifrån ras/etnicitet, något som sociologen Minoo Alinia (2011) kallat för "den jämställda rasismen och de barbariska invandrarna". På ett liknande sätt men med fokus på män skriver maskulinitets- och ungdomsforskarna Lucas Gottzén och Rickard Jonsson: "Idén om den jämställda maskuliniteten upprätthålls, menar vi, genom att framställa icke-svenska män som *mer traditionella* och ojämnt ställda." (Gottzén & Jonsson 2012: 11 kursivering tillagd)

En annan aspekt av detta är att ojämställdheten placeras i historien och görs till en rest från det förgångna, snarare än att förstås som ett samhällsproblem här och nu. I den mån problemet ojämställdhet fortfarande existerar är det något vi borde ha lämnat bakom oss; det utgör en slags kulturell eftersläpning (*cultural lag*) som inte längre är relevant i vår samtid. Implikationen blir att orsaken till att män kan vara sexistiska eller ojämställda idag är att de inte gjort upp med och frigjort sig från traditionerna, snarare än att de får fördelar eller ett mer bekvämt liv av olika former av ojämställdhet. Med andra ord: vi har att göra med en begriplig rest från historien snarare än med en intressekonflikt idag. Att tala om traditionell maskulinitet löper därmed risken att tona ned mäns agens i sammanhanget (jämför Waling 2019b).

Begreppsanvändningens implikationer

Det blir tydligt att begreppet "maskulinitet" används på olika sätt i rapporterna. Å ena sidan används maskuliniteter i plural, för att indikera olika former eller typer av mäns praktiker, vilket synliggör skillnader mellan män. Samtidigt utgår detta synsätt i regel från och reproducerar antagandet att män alltid gör maskulinitet. Å andra sidan används maskulinitet i betydelsen olika saker, egenskaper, yrken med mera som ofta förknippas med män. Bägge synsätten finns representerade i aktuell genusforskning, där det första synsättet varit vanligt förekommande inom maskulinitetsforskning specifikt, medan det andra synsättet är vanligare i den bredare genusforskningen, exempelvis i forskning om hur arbetsmarknaden könsmärks eller genuskodas, och i queerforskning där förgivettagna kopplingar mellan könsidentitet och genuspraktik ifrågasätts. Dessutom används ordet "traditionell" relativt ofta för att beskriva icke-önskvärda beteenden, ett begrepp som används i psykologisk forskning om män och maskulinitet men inte i den tvärvetenskapliga och kritiska genusforskningen.

Vilka konsekvenser får det om begreppen män och maskulinitet används på det ena eller andra sättet? I vissa fall har det ingen större praktisk betydelse. Avsändaren vill kanske bidra till att män förändras och exempelvis blir mer omhändertagande, mindre våldsamma, spelar en större roll som föräldrar eller blir bättre på att söka hjälp när de mår dåligt. Det kan man egentligen förespråka oavsett om det kallas för att utveckla nya, alternativa eller omhändertagande maskuliniteter, eller om det tvärtom beskrivs som att göra femininitet, att bli androgyn, att ta avstånd från maskulinitet, eller bryta med traditionella normer. I det här analyserade rapportmaterialet framträder inga större eller avgörande skillnader i inriktning eller policyförslag som kan kopplas till de olika sätten att tala om män och maskulinitet.

Skillnaderna i begreppsanvändning kan dock potentiellt sett få en större betydelse i jämställdhetspolitiska satsningar inriktade mot män. I Australien finns till exempel en diskussion om att främja utvecklandet av "hälsosamma(re) maskuliniteter"

(*healthy/healthier masculinities*) (Roberts m.fl. 2019). Men en risk med den typen av inramning blir att program och interventioner fortsätter att uppmuntra pojkar och män att vara manliga, även om det är på nya sätt (Waling 2019a). En motsatt position är att definiera maskulinitet som något inneboende dåligt och som män ska uppmuntras att ta avstånd ifrån, vilket också kan bli problematiskt, inte minst ur ett transperspektiv. Ett sådant synsätt riskerar att leda till att transmäns identifikation som män ifrågasätts, om anspråket på att vara man(lig) tolkas som ett upprätthållande av den patriarkala ordningen (för ett exempel på en sådan argumentation, se Schwalbe 2014). Egenskaper är också olika värdefulla i olika slags kontexter och situationer. Waling (2019a) framhåller att även traditionellt maskulina egenskaper – som att vara stoisk – visserligen kan vara skadliga i vissa situationer men också värdefulla och önskvärda vid andra tillfällen, som när det gäller att ta beslut och försöka rädda liv i nödsituationer.

Istället för att utgå från de essentialistiska synsätten att män alltid gör maskulinitet, eller att maskulinitet alltid är något otvetydigt dåligt, kan det vara mer konstruktivt med en mer flexibel syn på genus. Maskulinitet handlar då om olika saker och egenskaper som förknippas med män, vilket kan vara problematiskt men inte nödvändigtvis alltid är det. En formulering från rapportmaterialet kan illustrera detta. I en rapport betonas vikten av att pojkar och killar utvecklar resurser att stå emot det sociala trycket att följa begränsande normer om hur man ska vara som man: "En god hälsa är en grundförutsättning för att klara av skolans och arbetslivets utmaningar och **kunna stå emot negativa, begränsande maskulinitetsnormer.**" (R3: 52) Men att gå sin egen väg och att kunna "stå emot" ett kollektivt tryck, skulle samtidigt kunna tolkas som ett uttryck för individuell styrka, en maskulint kodad egenskap. Formuleringen antyder en flexibel syn på genus, där vissa maskulint kodade egenskaper kan vara värdefulla för att förändra mer problematiska aspekter.

Slutsatser

Män och maskulinitet har beskrivits som "elefanten i rummet" när det gäller jämställdhetspolitik, och som en "frånvarande närvaro" på detta politikområde (Hearn 2024). En viktig uppgift blir därmed att sätta ord på män och maskulinitet i jämställdhetspolitiken. Detta görs i Nordiska ministerrådets jämställdhetspolitiska rapporter genom att begreppet maskulinitet används i tolv rapporter under perioden 2019–2024.

Det finns dock flera sätt att tala om maskulinitet, i såväl forskning som bredare samhällsdebatt. I rapportmaterialet återfinns flera olika förståelser, som dels används direkt av rapporternas egna författare, dels förekommer i den forskning som rapporterna förhåller sig till. Detta är inte förvånande i sig då forskning bedrivs i olika akademiska discipliner och utgår från olika teoretiska perspektiv. I

detta sammanhang verkar de olika förståelserna dock inte ge upphov till några större skillnader i termer av policyförslag. Den internationella diskussionen visar dock att olika begreppsanvändning kan leda i olika riktningar, varför en tydligare begreppsmedvetenhet kan vara värdefull.

För fortsatt diskussion om jämställdhetspolitiska insatser riktade mot män rekommenderas att i första hand undvika essentialistiska antaganden (att män alltid gör maskulinitet, eller att maskulinitet alltid är något dåligt) samt begrepp som riskerar att tona ner mäns agens (traditionell maskulinitet). Det kan istället vara mer konstruktivt att anamma en mer flexibel syn på genus som betonar hur olika egenskaper och praktiker könsmärks, genuskodas eller förknippas med män och kvinnor.

Maskulinitetspolitiska tonvikter

Politiska rörelser, diskussioner, interventioner och förslag med inriktning på frågor om män och maskulinitet kan ha en stor spännvidd i inriktning och tonvikt – och det finns inget sådant som ett entydigt "maskulinitetsperspektiv". Maskulinitetspolitik kan innefatta feministiska och profeministiska analyser och ställningstaganden, och i de nordiska länderna har en central fråga varit att försöka göra män mer involverade som föräldrar (Klinth 2002; Järvklö 2022). Maskulinitetspolitik kan också vara konservativ och sträva efter "remaskulinisering", det vill säga att återupprätta manlig överordning och en maskulinitet som samtidigt antas vara essentiell och ha gått förlorad (Gottzén 2025). Vidare kan perspektiv och politiska prioriteringar variera beroende på vilka mäns erfarenheter som explicit eller implicit centreras (Messner m.fl. 2015; Peretz 2018). I detta avsnitt analyseras inriktning och tonvikt i politik inriktad på frågor om män och maskulinitet och hur maskulinitet skrivs fram som problem.

Problem som män skapar

Jämställdhetspolitik handlar i regel om att försöka förändra ojämställdhet, det vill säga att män på gruppnivå har mer makt och resurser än kvinnor. Även om människor med olika könsidentiteter visserligen kan vara inblandade i att skapa och upprätthålla ojämställdhet, så är det inte särskilt förvånande att just mäns roll i dessa processer står i fokus i jämställdhetspolitiska diskussioner. I det här analyserade rapportmaterialet finns flera tydliga exempel på hur mäns praktiker utgör ett problem för andra: män orsakar framförallt problem för kvinnor, men även för samhället i stort.

I några rapporter diskuteras mansdominerade branscher (R5, R10, R12). Här konstateras att många praktiska insatser och initiativ tagits för att få kvinnor att intressera sig för, välja, och stanna kvar inom mansdominerade utbildningar och yrken:

Metoderna i sig skiftar, men gemensamt för många av dem är att de riktar sig mot den underrepresenterade gruppen. Ibland ska de lockas till yrkesutbildningen med hjälp av förebilder som visar att det är möjligt att vara och verka i yrket och i yrkesutbildningen även om en tillhör det underrepresenterade könet. Ibland ska de lockas till yrkesutbildningen genom att få prova på de utbildnings- eller yrkespraktiker som ingår i utbildningen, med förhoppning om att väcka intresse och inte helt sällan utifrån en uttalad eller implicit föreställning om att individer i den underrepresenterade gruppen inte prövat på något sådant tidigare. I andra fall ska de som redan valt otraditionellt förmås stanna kvar i yrkesutbildningen och yrket med hjälp av stödet från ett nätverk av andra underrepresenterade i yrket och i yrkesutbildningen. (R5: 46)

Fokus ligger på förebilder, mentorskap och nätverk samt praktiska erfarenheter och riktar sig till kvinnor. Det är kvinnor som på olika sätt bör förändras, eftersom de antas sakna självförtroende, nätverk och erfarenheter. Det handlar i stor utsträckning om att "fixa kvinnorna" och i mindre utsträckning om att "fixa organisationerna" eller "fixa kunskapen". (R10: 7)

Rapporterna anlägger därmed ett kritiskt perspektiv på många insatser som görs i jämställdhetens namn. De menar att inriktningen på att förändra flickors och kvinnors val underförstått konstruerar en bild av att det är kvinnorna som är problemet: "det finns en risk att insatserna skapar en förståelse av att flickor väljer fel" (R5: 46). Det som borde förstås som det egentliga problemet är snarare att män upprätthåller en exkluderande kultur där det är svårt för kvinnor att känna sig hemma, genom exempelvis informella umgängesformer:

I den här branschen ska det alltid vara bastubad. Så fort det är någon form av social aktivitet, så badar man bastu. ... När jag kom in i bastun satt ett antal nakna män över 50 år där. ... första gången jag träffade en del av mina kollegor var de nakna och svettiga. [...] efter det slutade jag att delta vid bastubad. [...] När jag träffar dem efteråt känner jag mig alltid utanför. (R12: 34)

Den förståelse som framträder i dessa rapporter är därmed att män skapar problem för kvinnor på arbetsmarknaden, och att jämställdhetspolitiken bör inrikta sig på att förändra de exkluderande normer som män upprätthåller snarare än på att förändra kvinnors och flickors val. Detta perspektivskifte kan också vara relevant för forskningen, som när det gäller sexuella trakasserier på arbetsmarknaden. Det konstateras att det på detta område finns etablerad kunskap om de utsattas erfarenheter, men "[s]amtidigt finns i princip inte några studier om förövares perspektiv och upplevelser." (R12: 24)

Att fokus bör ligga på de problem som män skapar för andra, särskilt kvinnor, är ett synsätt som även återfinns i diskussionen om mäns sexism och misogyni online. I en rapport betonas att mäns sexism och kvinnohat på nätet är ett demokratiskt problem som hindrar kvinnor från att delta i det offentliga politiska samhället på lika villkor, och att det är framförallt män som orsakar detta problem:

Kvinnor utsätts för mer näthat än män. Hat riktat mot kvinnor fokuserar på deras utseende eller är ofta sexuella trakasserier. Näthat är ett hot mot demokratin. **Näthat utövas oftast av män.** (R7: 4)

Vidare argumenteras för att mäns kränkningar på nätet bör förstås som en del av ett större mönster av mäns våld mot kvinnor: "...begreppet nätvåld bör användas för att beskriva fenomenet och [...] nätvåld bör ses som en del av ett kontinuum av våld mot kvinnor." (R7: 4) Längre fram kommer en helt annan förståelse av mäns sexistiska praktiker online att analyseras, men förståelsen här är att detta är ett problem som män orsakar och som drabbar kvinnor.

Män kan också orsaka problem som drabbar samhället i stort. Det tydligaste exemplet på det är rapporterna om klimatet (R1, R2, R8). Här framhålls det att män i högre grad än kvinnor utgör hinder för omställningen till en klimatomfattig hållbar livsstil. På ett strukturellt plan är de mest klimatomfattande sektorerna också mansdominerade; "De mest klimatomfattande sektorerna – energi, transport, jordbruk/mat och bygg – är alla mansdominerade." (R8: 93)

På ett individuellt plan står män för ett större klimatomfatttryck genom sina konsumtionspreferenser, framförallt när det gäller mat och transport:

En genomsnittlig ensamstående man har ett större koldioxidavtryck (10 000 kg/år) än en genomsnittlig ensamstående kvinna (8 100 kg/år), vilket inte beror på utgiftsnivåerna (ensamstående män spenderar i snitt bara 2 % mer än ensamstående kvinnor), utan snarare på utgiftsmönstren. Män tenderar att lägga mer pengar på klimatomfattande varor och tjänster som bränsle och kött, medan kvinnor lägger mer pengar på varor och tjänster med lägre utsläpp, som möbler och kläder. (R8: 44)

Kvinnor som grupp är mer orienterad mot kostens hälsoaspekter och kalori-innehåll, äter mer frukt och grönsaker och tenderar att följa kostrekommendationer, vilket innebär mindre klimatomfattverkan [...] Män som grupp är mer orienterad mot njutning och att äta det som de upplever som gott, vilket i kombination med normer som förknippar kött med maskulina ideal som styrka, kraft och dominans leder till större köttkonsumtion. (R2: 28)

Enligt rapporterna skapar män problem för klimatet och samhällets klimatomställning genom att äta för mycket kött och köra för mycket bil. Men de refererar även till forskning som visar att män också skapar hinder för kvinnor som vill minska sin miljöpåverkan. Till exempel kan män som inte väljer bil utan istället cyklar ändå göra det på ett hänsynslöst sätt som begränsar "bredare grupper tillgång till detta klimatomfattiva fordonsslag" (R2: 46); medan heterosexuella kvinnor kan uppleva "sina manliga partners som det största hindret för en mer hållbar livsstil" (R2: 33).

Sammanfattningsvis finns flera tydliga exempel i rapportmaterialet som fokuserar på de problem som män direkt eller indirekt skapar. Detta är oftast problem för kvinnor – så som exkluderande kultur på arbetsplatser, eller trakasserier online som försvårar för kvinnors deltagande i det offentliga, politiska samhället – men det kan också röra sig om problem för samhälle och klimat, som att män kör mest bil, eller inte följer kostråd om att äta mer växtbaserat.

Problem som män upplever

När män och maskulinitet diskuteras i relation till jämställdhet ligger fokus ofta på de problem som män orsakar. Forskning om mansrörelser och maskulinitetspolitik har dock visat att detta inte är det enda sätt som maskulinitetsfrågor kan ramas in på (Hill 2007; Ekström 2012). En annan inriktning intresserar sig för de problem som män upplever. Inom denna typ av förståelse kan maskulinitet snarare diskuteras som ett hinder eller en begränsning för den enskilde mannen. Även detta synsätt finns tydligt representerat i rapportmaterialet. I en rapport om psykisk ohälsa diskuteras exempelvis att män kan ha svårt att söka hjälp vid dåligt mående, och maskulinitet anges som en orsak:

Maskulinitetsnormer påverkar hälsan hos män i negativ riktning (R3: 11)

Män har svårare att söka hjälp för psykisk ohälsa på grund av normer och stigma kopplade till maskulinitet. (R3: 4)

Här skrivs (normer om) maskulinitet fram som något som begränsar män själva. Maskulint kodade egenskaper som kontroll och självtillit kan stå i vägen för att uttrycka känslor och söka stöd från andra. Maskulinitet utgör därmed ett hinder för män när det gäller att söka hjälp, stöd och vård, något som i förlängningen inverkar på mäns hälsa och välmående. Maskulinitetsnormer hindrar inte bara hjälpsökande när dåligt mående redan drabbat dem, utan avskräcker också män från hälsofrämjande praktiker i allmänhet:

Traditionella maskulinitetsnormer [...] utgör också ett hinder för att värdera sammanhang och relationer som ökar välbefinnande och kan fungera som motståndskraftighet mot många former av psykisk ohälsa. (R3: 3)

Lösningar kan därför handla om att sänka trösklarna för att söka hjälp, såväl som om en bredare proaktiv omorientering mot att dels uttrycka sig själv, dels visa omsorg om andra:

Att orientera sig mot andra praktiker än de som traditionellt förknippas med maskulinitet kan bryta mönster som orsakar psykisk ohälsa. Engagemang och omsorg för andra, träning av känslomässiga färdigheter och [...] förmåga att uttrycka sig själv är delar av hälsofrämjande processer för unga män. (R3: 35)

Ett annat fall där man kan argumentera för att tonvikten ligger på de problem som män upplever är en rapport om pappor och föräldraledighet (R4). Att göra män mer involverade som föräldrar har länge varit en prioriterad fråga i nordisk jämställdhetspolitik (Klinth 2002; Järvklo 2022). Det är därför intressant att endast en av de tolv av de analyserade rapporterna i den här studien behandlade föräldraskap. Detta visar att aspekter relaterade till maskulinitet är relevanta för ett flertal olika jämställdhetspolitiska frågor, och inte bör göras synonymt med involverat föräldraskap.

Trots att den närvarande och engagerade pappan har blivit något av den nordiska jämställdhetspolitikens flaggskepp, så ligger mäns faktiska uttag av föräldraledighet i spannet 11–30 procent (R4: 7). Detta väcker frågan om varför män fortfarande inte tar en större del av föräldraledigheten. I rapporten diskuteras vilka hinder det kan finnas för ett mer jämställt uttag, såsom normer om män som huvudsakliga familjeförsörjare och kvinnor som primära omsorgspersoner. Det finns samtidigt en betoning av pappaledighet som något positivt:

Pappaledighet är en möjlighet för pappor att både utveckla en nära relation till sina barn men också att utveckla de förmågor som de behöver för att känna sig trygga i sin roll som vårdnadshavare. (R4: 38)

...det står helt klart att när pappor tar ut längre ledighet upplever de **en rad olika fördelar**, från **bättre relationer** med sina partners, större tillfredsställelse över sitt engagemang med barnen, till att även uppleva **en högre grad av tillfredsställelse i livet**. (R4: 7)

Dessa insikter kommer förhoppningsvis inspirera pappor att ta ut en större andel av den föräldraledighet de har rätt till (R4: 8)

Pappaledighet beskrivs här som något otvetydigt positivt. Det är en *möjlighet* för män att utveckla och förbättra sina nära relationer till barn och partners, att utveckla sina egna förmågor, samt att uppnå en högre tillfredsställelse med livet. Män har allt att vinna på att bli jämställda föräldrar, tycks rapporten mena, och insikten om det involverade föräldraskapets fördelar bör kunna inspirera män till detta. Att män inte är jämställda föräldrar framstår därmed som något som framförallt drabbar dem själva. Det är ett problem som män upplever – och föräldrar som är män framstår som lite okunniga och trötta, och i behov av insikt och inspiration.

Ett sätt att beskriva den förståelse av problemet som finns här, är att det finns *ett problem utan konflikt*. Det finns ett uppenbart problem i att män fortfarande inte är i närheten av ett jämställt uttag av föräldraledighet, trots decennier av politik som syftat till att "göra pappa med barn". Samtidigt finns det ingen konflikt i frågan. Framförallt finns det ingen intressekonflikt mellan heterosexuella pappor och mammor om vem som ska utföra det obetalda, reproduktiva arbetet, och vem som istället kan frigöra tid att som kan ägnas åt arbete, karriär, civilsamhälle, politiskt engagemang, vänskapsrelationer eller fritidsintressen. Det finns inte heller någon värdekonflikt hos män själva, mellan exempelvis att vilja vara en jämställd förälder och att vilja lägga ned den tid och engagemang som kan krävas för en framgångsrik karriär. På så sätt kan rapporten sägas vädja till mäns egenintresse i att bli mer involverade som föräldrar (och därigenom få högre livstillfredsställelse), men inte till deras potentiella vilja att solidariskt dela mer jämlikt på föräldraskapet.

En rik historia av feministiskt tänkande och genusforskning har på olika sätt analyserat genusarbetsdelningen som en fråga om makt och ojämlikhet. Med utgångspunkt i denna tradition hade man också kunnat fråga sig vad män vinner på ojämställdheten och inte bara vad som hindrar män från att vara jämställda föräldrar. Även om det kan finnas positiva aspekter med ett engagerat föräldraskap, kanske det samtidigt kan finnas åtråvärda aspekter av att låta någon annan ta huvudansvaret för det reproduktiva arbetet och på så vis få utrymme för annat. Rapporten framhåller exempelvis vad kvinnor skulle vinna på ett mer jämställt föräldrauttag: "bättre möjligheter till karriärutveckling och att blomstra även utanför hemmet" (R4: 7). Det hade inte varit otänkbart att diskutera sådana fördelar även i relation till män. Kanske är problemet inte enbart psykologiskt (mäns brist på inspiration), utan kan även tänkas handla om de större möjligheter att utveckla sin karriär och att blomstra utanför hemmet som män (som lever i relationer med kvinnor) kan uppnå genom ett ojämställt föräldraskap.

Ett tredje exempel på när förståelsen handlar om problem som män upplever finns i rapportmaterialet om mäns misogyni online. Som beskrivits i föregående avsnitt finns det i en rapport ett fokus på hur mäns digitala kränkningar utgör ett hinder för kvinnors deltagande i det demokratiska samtalet (R7). Problemet kan dock också ramas in som en fråga om de problem som män upplever, vilket blir tydligt i en annan rapport på samma tema (R6). Här ligger fokus framförallt på att förstå de män som engagerar sig i misogyni online, och vilka sociala och psykologiska problem de upplever:

...flera av användarna hade från början **sökt emotionellt och socialt stöd från forumen**. (R6: 8)

...det är av dessa skäl, **och inte** på grund av någon [...] toxisk eller **illvillig avsikt**, som männen initialt söker sig dit. (R6: 30)

Enligt denna förståelse väljer män att engagera sig i misogyna internetforum som ett sätt att få emotionellt och socialt stöd, och rapporten uttalar sig bestämt om att det inte finns några bakomliggande onda avsikter. Vidare diskuteras mäns misogyni online som en fråga om att uppfylla grundläggande, mänskliga behov:

Den psykologiska motivationen att vilja vara en del av något större än individen bottnar i en **fundamental mänsklig motivation** att skapa meningsfulla, varaktiga relationer – att **känna tillhörighet** – för att undvika känslan av ensamhet och social avundsjuka. (R6: 18)

...aktivt användande [av forum] kan uppfattas som ett sätt att testa gränser och som en morbid **nyfikenhet snarare än ett uttryck för kvinnohat**. (R6: 19)

I sin strävan att förstå de sexistiska männen gör rapporten en välvillig tolkning av deras drivkrafter. Den fokuserar på människans grundläggande behov av tillhörighet, och ser engagemang i misogyna forum som ett uttryck för nyfikenhet. Rapporten menar att män i Norden – trots allt tal om jämställdhet – fortfarande

lever i en verklighet som inte accepterar män som är ledsna, sårbara eller söker stöd och bekräftelse. Att söka sig till internetforum framstår i det ljuset som "en självklar och sund lösning samt en copingstrategi" (R6: 19), då forumen kan erbjuda "en plats att känna tillhörighet och en källa till erkännande, respekt och bekräftelse" (R6: 20)

Även om dessa internetforum visserligen är antidemokratiska, så är mäns engagemang i dem framförallt en fråga om hur män hanterar sin egen utsatthet och sårbarhet: vi bör förstå det som "antidemokratiska copingstrategier" (R6: 38). Till och med när en användare på ett incel-forum jämför att bli socialt avvisad med att bli våldtagen, och kallar sig själv "Josef Mengele" (med referens till nazisternas chefsläkare i Auschwitz), framhåller rapporten att detta ändå får betraktas som begripligt: "det är också förståeligt" (R6: 19).

Det blir tydligt att förståelsen handlar om de problem som män upplever: de är ledsna, sårbara eller socialt avvisade. Det är i grund och botten förståeligt att de engagerar sig i misogyna forum för att uppfylla sina grundläggande mänskliga behov av tillhörighet, bekräftelse och nyfikenhet. Även om internetforumen beskrivs som antidemokratiska i rapporten, så finns det samtidigt en tydlig sympati för de män som är aktiva där.

Frågan om hur långt man ska gå för att förstå mäns sexism har länge diskuterats inom feministisk våldsforskning. Även om det finns olika ståndpunkter, har man länge varnat för att ett okritiskt fokus på förövarens psykologi riskerar att framställa män som de verkliga offren (Lundgren 2012). Ett aktuellt exempel är begreppet "himpathy" som börjat användas i spåren av #metoo för att beskriva en överdriven sympati med gärningsmännen på bekostnad av de kvinnor som utsatts (Manne 2019; Uhnöo m.fl. 2024). Å ena sidan kan det vara viktigt att förstå hur vissa män blir sexistiska eller våldsamma för den som till exempel vill designa effektiva preventiva åtgärder. Å andra sidan kan ett fokus på de underliggande, allmänmänskliga behoven osynliggöra de specifika dimensionerna, inte minst varför det just är i kvinnohatande online-gemenskaper som socialt avvisade män söker sin tillflykt. På den punkten kan kritiska genusperspektiv tillföra en viktig dimension.

Sammantaget finns flera tydliga exempel i rapportmaterialet som kan sägas handla om de problem som män upplever. I vissa fall anges maskulinitet explicit som ett hinder för män själva: som något som står i vägen för att söka hjälp och stöd vid dåligt mående. I andra fall beskrivs enbart vad män skulle vinna på förändring i jämställd riktning – som ett större uttag av föräldraledighet – men inget om vad de vinner på nuvarande arbetsfördelning. Detta riskerar att skapa ett intryck av att det i första hand är män som förlorar på ojämställdheten. I ett tredje fall ramas en diskussion om misogyni online in som en fråga som framförallt handlar om männens egna sociala och psykologiska problem och ouppfyllda allmänmänskliga behov, det vill säga tonvikten ligger mer på de problem män själva upplever än de problem män orsakar för andra.

Skillnader mellan män

Det tredje hörnet i Messners triangel över maskulinitetspolitiska inriktningar handlar om skillnader mellan män. "Män" är ingen enhetlig grupp, och mäns livssituationer varierar med faktorer som ålder, generation, plats, klass och ekonomiska resurser, sexualitet, religion, funktionalitet och ras/etnicitet. Det gör att vissa män har mycket makt, resurser, inflytande och status, medan andra befinner sig i mer utsatta positioner. Givet de stora skillnader som kan finnas mellan olika grupper av män, ställer sig den amerikanska kulturteoretikern bell hooks (2000) frågan om vilka män det egentligen är kvinnor vill vara jämställda med?

Att enbart tala om jämställdhet mellan män och kvinnor riskerar därmed att osynliggöra andra dimensioner av ojämlikhet som i praktiken är sammanvävda med konstruktioner av genus på komplicerade sätt. I relation till frågor om män och maskulinitet kan det handla om vilka mäns erfarenheter och perspektiv som explicit eller implicit färgar vilka förståelser av problem och lösningar som blir aktuella. I en belysande studie av mäns aktivism för jämställdhet i USA, "We're not equipped" analyserar sociologen Tal Peretz (2018) just denna problematik. Den grupp han studerat som hade fokus på att motverka ojämställdhet mellan män och kvinnor, visade sig inte ha verktyg för att hantera de frågor som var specifika för homo-sexuella eller religiösa män, och dessa gick därför vidare och formerade sina egna grupper. Jämställdhetsgruppen och dess synsätt och arbetsmetoder var därmed underförstått förankrade i sekulära och heterosexuella mäns erfarenheter och perspektiv, och deras tillvägagångssätt visade sig inte vara generellt applicerbart på alla män så som det hade förmodats.

I ett flertal av de jämställdhetspolitiska rapporterna som analyseras här framhålls vikten av ett *intersektionellt perspektiv* just för att synliggöra att kvinnor och män är heterogena kategorier:

Genus, den sociala betydelsen av kön, förstås genom **en intersektionell ansats, som inkluderar även maktordningar som klass, etnicitet, funktionsvariation och sexualitet.** (R10: 5)

Kvinnor i Norden är inte en homogen grupp. Det är inte heller nordiska män eller personer som definierar sig mellan eller utanför det binära könssystemet. Hur **könsidentiteter kombineras med faktorer som socio-ekonomisk bakgrund, etnicitet, funktionsvariation, ålder, sexuell läggning och könsuttryck** spelar en avgörande roll för individens situation och position i samhället. (R8: 21)

Behoven hos **marginaliserade kvinnor, som kvinnor med funktionsvariation och transkvinnor, måste integreras** i samtliga allmänna stödinsatser. (R7: 4)

Även om det därmed finns en tydlig medvetenhet om vikten av att anlägga ett intersektionellt perspektiv, så finns det samtidigt kunskapsluckor som gör det svårt att basera policyrekommendationer på intersektionell kunskap:

Men **det identifierades varken information eller initiativ som tar upp genus-aspekterna av energiomställningen bland samer**, eller de olika genus-relaterade perspektiven och erfarenheterna mellan regioner, åldersgrupper **och andra intersektionella dimensioner**. (R8: 58)

... en påfallande tystnad inom forskningsfältet och en "färgblindhet" kring hur kategorierna kvinnor och män ser ut, vilken bakgrund de har och om de omfattas av någon av diskrimineringsgrunderna utöver kön och ålder. Studier av sexuella trakasserier inkluderar **främst vita kvinnor och män** [...] Fokus på enbart kön och ålder kan därför medföra att **kunskapen** om sexuella trakasserier i arbetslivet i Norden **blir fragmentarisk**. Intersektionella perspektiv på utsatthet i individers och gruppers liv skulle kunna höja kunskapsnivån om sexuella trakasserier i arbetslivet i Norden. (R12: 12)

Här identifierar rapporterna alltså brister både i relation till jämställdhetsinitiativ och i forskningen, vilka försvårar möjligheten att översätta den intersektionella intentionen till kunskapsbaserade policyförslag. Utifrån detta framstår det som motiverat med satsningar på mer intersektionellt grundad forskning i de nordiska länderna.

Även om intersektionalitet på ett övergripande plan handlar om att förstå hur olika maktfrågor samspelar med varandra (Hill Collins 2019; Alinia & Berggren 2023), så finns det skillnader i hur begreppet används såväl inom aktivism och sociala rörelser (Evans & Lépinard 2020) som inom forskningen (McCall 2005). Det kanske vanligaste tillvägagångssättet i intersektionell forskning är att utgå från en underordnad grupps erfarenheter i skärningspunkten mellan två och flera kategorier. Typexemplet på detta är att intersektionella perspektiv utvecklats utifrån svarta kvinnors position i USA, där man poängterat att svarta kvinnors erfarenhet är specifik och inte nödvändigtvis sammanfaller med erfarenheter hos varken vita kvinnor eller svarta män (Crenshaw 1991). Tillvägagångssättet kan också användas i relation till andra marginaliserade grupper, genom att synliggöra exempelvis unga lgbti-personer med normbrytande funktionalitet (Toft & Franklin 2020).

I rapportmaterialet framstår ålder som den kategori som behandlas mest inkluderande, då rapporterna behandlar alltifrån småbarnspedagogik till unga mäns psykiska hälsa och vuxna män i arbetslivet (dock saknas äldre män). Det finns även en viss representation av plats, då en rapport fokuserar på **"geografiskt isolerade arbetsmarknader"** (R11). I kontrast till den intersektionella forskningen, som ofta utgår från marginaliserade gruppers erfarenheter, finns i rapportmaterialet få analyser som explicit tar sin utgångspunkt i olika undergrupper eller minoriteter inom kategorin män. Det finns därför en stor men outnyttjad potential

i att på ett mer direkt sätt utgå från olika minoriteter inom kategorin män och deras specifika erfarenheter och situationer, såsom: transmän, homo-, bi- och pansexuella män, män med normbrytande funktionalitet, män som lever med låg ekonomisk standard, män som tillhör urfolk och nationella minoriteter, religiösa män, Afro-Nordiska män samt män inom andra ras/etniska minoriteter.

Slutsatser

I detta avsnitt har Messners triangel över maskulinitetspolitiska inriktningar och tonvikter använts för att analysera de jämställdhetspolitiska rapporterna. Ett flertal rapporter har, föga förvånande i en jämställdhetspolitisk diskussion, ett fokus på de problem som män skapar. Det rör sig framförallt om de problem som män skapar för kvinnor, såsom att kvinnors deltagande i det offentliga demokratiska samtalet begränsas av mäns kvinnohat på nätet, eller att män upprätthåller en exkluderande informell kultur på arbetsplatser som gör att kvinnor inte känner sig hemma på lika villkor. Det kan också handla om problem som män skapar för samhället i stort, inte minst att män försvårar den gröna omställningen genom att föredra kött framför att följa kostråd om att äta mer växtbaserat, och genom att köra bil mer än att åka kollektivt, eller cykla på ett sätt som brister i hänsyn för andra trafikanter, vilket kan bidra till att färre väljer transportmedlet.

Det finns samtidigt ett annat synsätt i flera rapporter som istället har ett tydligt fokus på de problem som män upplever. Det kan handla om att (normer om) maskulinitet begränsar männen själva, som att ideal om att klara sig själv gör att män som mår dåligt undviker att söka stöd och vård. Det kan också handla om att en diskussion om att pappor tar ut föräldraledighet i långt mindre utsträckning än mammor enbart framhäver de positiva aspekterna av föräldraledighet, så att det framstår som att det är män som drabbas av ojämställdhet (medan fördelarna som män får av att kvinnor sköter det obetalda arbetet inte nämns). Slutligen kan det handla om att kvinnohatande män på internet diskuteras i relation till sin egen sociala och psykologiska utsatthet, med förstående tolkningar som tonar ned sexismen och fokuserar på männens nyfikenhet eller allmänmänskliga, grundläggande behov av tillhörighet.

Jämställdhetspolitiska diskussioner med inriktning män och maskulinitet behöver förhålla sig till balansen mellan de problem som män skapar och de problem som män upplever. Risken med att fokusera för mycket på de problem som män skapar är att man stannar vid att fördöma ageranden, och inte intresserar sig för de processer genom vilka män blir sexistiska. Dessa kan vara viktiga att förstå när man vill utveckla effektiva insatser för att förebygga eller åtgärda jämställdhetsproblem. Risken med att å andra sidan fokusera för mycket på de problem som män upplever är att den övergripande ojämställda situationen försvinner ur sikte. I en strävan att förstå männen kan ojämställda och ibland olagliga handlingar legiti-

meras eller ursäktas, så att det framstår som att det är männen/förövarna som är de verkliga offren. Balansen mellan de problem som män skapar och de problem som män upplever behöver därför vara föremål för analys.

Ett flertal rapporter visar en tydlig medvetenhet om att män och kvinnor inte är homogena grupper, utan att faktorer som ras/etnicitet, klass, sexualitet och funktionalitet är viktiga att beakta i analysen, som därför behöver ha ett intersektionellt perspektiv. I flera rapporter framhålls att det finns kunskapsluckor utifrån intersektionella perspektiv, varför en forskningssatsning på att stärka intersektionell forskning i Norden skulle kunna vara motiverad. Rapporterna uppvisar bäst representation när det gäller kategorin ålder. För att den intersektionella ambitionen ska kunna översättas i policyrekommendationer skulle mycket vara vunnet genom att på ett tydligare sätt utgå från olika slags minoriteter inom gruppen män, såsom religiösa, nationella, ras/etniska och sexuella minoriteter, samt män med normbrytande funktionalitet eller män som lever i ekonomisk utsatthet.

Konklusioner

Bakgrunden till föreliggande text är att begreppet "maskulinitet" börjat användas i jämställdhetspolitiska policyunderlag i Norden. Mer specifikt undersöks 12 rapporter utgivna av Nordiska ministerrådet under perioden 2019–2024 där begreppet förekommer. Syftet var att undersöka vad det innebär att män och maskulinitet skrivs fram i dessa rapporter. Det som konkret har analyserats är hur begreppen män och maskulinitet används, och hur begreppsanvändningen förhåller sig till aktuella vetenskapliga diskussioner; samt hur problem, orsak och lösningar konstrueras, och var tonvikt eller inriktning ligger när rapporterna skriver om män och maskulinitet.

Frågor om män och maskulinitet har kallats för elefanten i rummet i jämställdhetspolitiken; som Jeff Hearn (2024) påpekar är det svårt att tänka sig en förändring i jämställd riktning utan att män och maskulinitet förändras. I de nordiska länderna har "maskulinitetspolitik" länge förknippats med frågan om "att göra pappa med barn", det vill säga att få män att ta ett större ansvar som föräldrar, och därigenom jämna ut villkoren för kvinnors och mäns deltagande i arbetslivet (Klinth 2002; Järvklo 2022). Mot denna bakgrund är det intressant i sig att endast en av tolv rapporter behandlar föräldraskap. Detta kan tolkas som ett skifte i synsätt där frågor om män och maskulinitet nu anses relevanta för en lång rad jämställdhetspolitiska frågor som klimat, utbildning, internet och psykisk ohälsa.

Begreppens betydelse för politiken

Begreppen män och maskulinitet används på olika sätt inom forskningen. Ett synsätt som varit framträdande inom maskulinitetsforskning specifikt är att tala om olika "maskuliniteter" i plural, för att beskriva de olika praktiker män ägnar sig åt. Förutsättningen blir då ofta att män alltid gör maskulinitet men i olika former. Ett synsätt som varit vanligt i genusforskning i stort är att istället tala om genuskodning, det vill säga att olika yrken, egenskaper med mera kodas som antingen manliga eller kvinnliga. Utgångspunkten blir då istället att kvinnor även kan ägna sig åt manligt kodade aktiviteter, och vice versa. Skillnader i terminologi kan ha en betydelse för politiska initiativ och praktiska interventioner, om de exempelvis leder till en stark betoning på att antingen främja nya, mer hälsosamma maskuliniteter eller att män ska ta avstånd från och sluta göra maskulinitet. I de rapporter som analyserats här används de olika förståelserna dock inte på ett genomgående, konsekvent sätt, och förefaller inte heller leda i tydligt olika riktningar när det gäller policyförslag.

Ett begrepp som däremot används återkommande i rapportmaterialet är "traditionell maskulinitet". Detta begrepp saknas i stort i den tvärvetenskapliga humanistiska och samhällsvetenskapliga forskningen om män och maskulinitet, men används till viss del inom den mer avgränsade psykologiska forskningen. En kritik som kan riktas mot att använda metaforen "traditionell" för att beskriva mäns icke-önskvärda handlingar, är att det framstår som att orsaken till att män agerar sexistiskt är att de inte frigjort sig från traditionerna, inte att de vinner fördelar på att ojämställdhet mellan män och kvinnor upprätthålls.

Vad är problemet?

Politik inriktad på frågor om män och maskulinitet kan ha olika tonvikt eller inriktning (Messner 1997). Flera rapporter kan sägas fokusera på de problem som män skapar, framförallt för kvinnor men även för samhället i stort. Det rör sig om mäns sexism på nätet som begränsar kvinnors deltagande i det offentliga samtalet, och mäns informella kulturer i arbetslivet som avskräcker kvinnor från att känna sig hemma på lika villkor. Det handlar också om mäns preferenser för bilism och köttätande vilket hindrar klimatomställningen. Ett fokus på de problem som män skapar kan sägas vara förväntat i en jämställdhetspolitisk kontext, då denna handlar om att adressera ojämställdhet mellan män och kvinnor.

En annan förståelse framträder också i rapportmaterialet, med ett fokus på de problem som män upplever. Det kan handla om att (normer om) maskulinitet utgör ett hinder för män själva, som när ideal om att klara sig själv står i vägen för hjälpsökande vid psykisk ohälsa. Det kan också handla om att uttag av föräldraledighet beskrivs i enbart positiva ordalag för att inspirera pappor att bli mer involverade som föräldrar. Detta medför dock att män framstår som de stora förlorarna på ojämställt föräldraskap, särskilt om det inte nämns vad män faktiskt vinner på ojämställdheten, såsom tid att ägna åt fritidsintressen eller karriär. Ett fokus på de problem som män upplever framträder också i diskussionen av mäns sexism på internet, i de fall denna fokuserar mer på dessa mäns egna psykologiska och sociala utsatthet och behov av tillhörighet, än på vilka effekter deras agerande får för kvinnor och det demokratiska samtalet.

Skillnader mellan män

Män är inte en homogen grupp, och män befinner sig i olika livssituationer beroende på en rad faktorer såsom klass, ras/etnicitet, sexualitet, ålder och funktionalitet. Ett flertal rapporter framhäver vikten av att anlägga ett intersektionellt perspektiv för att fånga denna komplexitet. I rapportmaterialet framstår variation i ålder och över livsloppet som bäst representerade, med rapporter som fokuserar på alltifrån småbarnspedagogik, ungdomar, utbildning och psykisk ohälsa, till vuxna mäns

sexuella trakasserier inom arbetslivet. Dock behandlar ingen rapport gruppen äldre män. I flera rapporter lyfts avsaknad av tillräcklig forskning från intersektionella perspektiv fram som en begränsning när det gäller att utveckla policyförslag, och en satsning på mer intersektionell forskning i de nordiska länderna framstår därför som motiverad.

Rapporterna själva tar sin utgångspunkt i olika frågor såsom yrkesutbildning eller klimatet, snarare än att utgå från specifika minoriteter, vilka däremot ofta är utgångspunkten för intersektionell forskning. Ett tydligare fokus på olika undergrupper och minoriteter inom gruppen män – såsom religiösa män, transmän, homo-, bi- och pansexuella män, män med normbrytande funktionalitet, män som lever i ekonomisk utsatthet, och män som tillhör ras-, etniska eller nationella minoriteter – framstår som prioriterat om den intersektionella ambitionen ska kunna förverkligas, och på ett mer genomgripande sätt ligga till grund för utveckling av jämställdhetspolitiken.

Fler frågor att fokusera

Analysen av rapportmaterialet kan även ge viss vägledning om vilka frågor som kan fokuseras framöver. De ämnen som adresseras i rapporterna och som kan sägas handla om de *problem som män skapar* handlar främst om frågor i den offentliga sfären, såsom utbildning, arbete och politik. Här skulle man också kunna tänka sig ett större intresse för problem som män skapar inom andra sfärer av samhället. Exempelvis är våld och kränkningar i nära relationer och inom familjer en viktig fråga som inte behandlas i det här analyserade rapportmaterialet, och det hade kunnat vara relevant att belysa hur de olika nordiska länderna angriper frågor om stöd till utsatta och förövare, hur arbetet med våldspreventiva metoder ser ut, samt hur ett mer långsiktigt främjande av respektfulla relationer och sexuellt samtycke skulle kunna utvecklas.

Ett annat område som skulle kunna belysas mer är fritidsintressen och föreningsliv, såsom idrott och kultur. Dessa områden innefattar element av personligt engagemang och tillhörighet, men har även en mer organiserad sida i form av föreningar, organisationer och företag. Hur ser genus- och jämställdhetsfrågor ut i de nordiska länderna i dessa sfärer? I vilken utsträckning är exempelvis sportvärlden en plats där killar och män tränas i genusnormer och sexism (Messner & Sabo 1994), och vilka möjligheter finns att istället utveckla mer inkluderande och mindre homofoba miljöer (Anderson 2009)? Vilka lärdomar finns när det gäller organisation och ledarskap för jämlika möjligheter, inklusive att arbeta såväl främjande och förebyggande som åtgärdande?

När det gäller andra mansdominerade samhällssfärer är arenor med legal respektive illegal användning av våld framträdande i samhällsdebatten. Till följd av

det förändrade säkerhetsläget i Europa görs satsningar i de nordiska länderna för att stärka den militära kapaciteten. Vilka problem och möjligheter finns när det gäller genus och jämställdhet inom den militära sfären i de nordiska länderna, och hur inverkar satsningarna på försvaret på frågor om maskulinitet och jämställdhet? Parallellt pågår debatter och insatser för att komma åt gängkriminalitet, en annan mansdominerad sfär, som skapar problem inte minst i form av olika våldsdåd. Hur ser frågor om genus, maskulinitet och jämställdhet ut i kriminella miljöer i de nordiska länderna, och vilka lärdomar finns att dra av de såväl förebyggande som åtgärdande insatser som görs?

När det gäller *problem som män upplever* skulle mer intresse kunna riktas mot de olika former av diskriminering, stigmatisering och våld som drabbar olika grupper av män. Män kan vara utsatta som exempelvis homo-, bi- queer- och transpersoner, som tillhörande nationella, religiösa eller ras/etniska minoriteter, genom att leva med kroniska sjukdomar eller normbrytande funktionalitet, och/eller genom att befinna sig i prekära situationer ekonomiskt och på arbetsmarknaden. Ett intersektionellt perspektiv kan fånga att mäns (och kvinnors) livssituationer präglas av en lång rad andra faktorer än genus, där samspelet ofta innebär *specifika* möjligheter och utmaningar. Även om ett flertal rapporter betonar vikten av ett intersektionellt perspektiv, skulle mer kunna göras genom att på ett mer direkt sätt fokusera på olika typer av minoriteters erfarenheter.

Ett problem utan konflikt?

En av utgångspunkterna för denna studie har varit Bacchis kritiska blick på hur problem konstrueras i policytexter (Bacchi & Goodwin 2016). Sammantaget kan man säga att det finns en återkommande tendens i flera rapporter, om än inte i alla, som kan beskrivas som att det finns *ett problem utan konflikt*. Även om rapporterna handlar om olika jämställdhetsproblem så verkar det finnas en ovilja att artikulera en konfliktdimension (jämför Wendt 2002). Begreppsmässigt väljs ofta metaforen "traditionell" som antyder att orsaken till ojämställdhet är att män inte frigjort sig från traditionerna, inte att de vinner något på ojämställda arrangemang. När man identifierar ett problem med att män äter mer kött och kör mer bil än vad som är klimatmässigt hållbart, argumenterar man samtidigt emot att ha kampanjer inriktade på genus, maskulinitet och klimat (R1: 34). När man diskuterar det ojämställda uttaget av föräldraledighet, lyfts enbart de positiva aspekterna av ett engagerat föräldraskap fram, och det sägs inget om en potentiell konflikt om vem som ska utföra det obetalda reproduktiva arbetet (R4). Delar av diskussionen om män som uttrycker kvinnohat på internet fokuserar på att detta i grund och botten är förståeligt mot bakgrund av männens eget utsatthet (R6), snarare än på konsekvenserna för kvinnors politiska deltagande och för det demokratiska samtalet i stort (R7).

Genom dessa exempel framträder bilden av en inriktning på konsensus, där vi egentligen är överens om att vi ska vara jämställda, även om det finns vissa hinder som återstår. Det handlar däremot inte alltid om att utmana de praktiker som män ägnar sig åt, eller att synliggöra vad män vinner på ojämställdheten. Detta påminner om vad den politiska teoretikern Chantal Mouffe (2005) kallat för en "postpolitisk" inställning. Denna kännetecknas av en tro på att en universell rationell konsensus är möjlig inom politiken, och att man genom den kan "förena alla motstridiga intressen och värderingar" (Mouffe 2005: 3). I kontrast mot den postpolitiska inställningen menar Mouffe istället att det alltid finns olika uppfattningar, intressen, viljor och förslag om hur samhället ska se ut och förändras, och att det är viktigt för demokratin att den grundläggande antagonistiska dimensionen inom politiken erkänns och vårdas.

Den postpolitiska inställningen harmonierar inte heller särskilt väl med genusforskningen som ofta förstått konstruktioner av genus som relaterade till makt och ojämlikhet. Om policydiskussionerna ska vara forskningsförankrade (jämför Rudnicki & Wojnicka 2024) kan man tänka sig att de på ett tydligare sätt skulle artikulera de potentiella värde- och intressekonflikter som kan finnas. Samtidigt är det kanske en öppen fråga i vilken utsträckning inriktning på konsensus eller konflikt är mest effektivt när det gäller att åstadkomma samhällsförändringar.

Referenser

- Alinia, Minoo. (2011). Den jämställda rasismen och de barbariska invandrarna: 'Hedersvåld', kultur och skillnadens politik. I Listerborn, Carina, Molina, Irene & Diana Mulinari (Red.) *Våldets topografier: Betraktelser över makt och motstånd*. Atlas.
- Alinia, Minoo & Kalle Berggren. (2023). *Intersektionalitet*. Liber.
- Allan, Jonathan A. (2023). Against typologies: Affect and masculinity studies. I Reeser, Todd W. (Red.) *The Routledge companion to gender and affect*. Routledge.
- Allan, Jonathan A. (2025). The flight from the feminine and femmephobia in the Critical Study of Men and Masculinities. *Journal of Femininities*, 61–86.
- Anderson, Eric. (2009). *Inclusive masculinity: The changing nature of masculinities*. Routledge.
- Bacchi, Carol Lee & Susan Goodwin. (2016). *Poststructural policy analysis: A guide to practice*. Palgrave Pivot.
- Berggren, Kalle. (2020). Maskulinitetsteorier i förändring: Nya begrepp, nya tolkningar. *Socialmedicinsk tidskrift* 97 (2): 187–98.
- Berggren, Kalle, Lucas Gottzén & Hanna Bornäs. (2021). Theorising masculinity and intimate partner violence. I Gottzén, Lucas, Björnholt, Margunn & Floretta Boonzaier (Red.) *Men, masculinities and intimate partner violence*. Routledge.
- Bridges, Tristan & C. J. Pascoe. (2014). Hybrid masculinities: New directions in the sociology of men and masculinities. *Sociology Compass* 8 (3): 246–58.
- Connell, Raewyn. (1996). *Maskuliniteter*. Daidalos.
- Crenshaw, Kimberlé. (1991). Mapping the margins: Intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford Law Review* 43 (6): 1241–99.
- Ekström, Linda. (2012). *Jämställdhet – för männens, arbetarklassens och effektivitetens skull? En diskursiv policystudie av jämställdhetsarbete i maskulina miljöer*. Stockholms universitet.
- Elliott, Karla. (2016). Caring masculinities: Theorizing an emerging concept. *Men and Masculinities* 19 (3): 240–59.
- Eriksson, Mia & Lucas Gottzén. (2020). *Genus*. Liber.
- Evans, Elizabeth & Éléonore Lépinard. (Red.)(2020). *Intersectionality in feminist and queer movements: Confronting privileges*. Routledge.

- Gottzén, Lucas. (2025). Exploring the link between masculinity and violent extremism: Remasculinization as individual and political project. *Sociology Compass* 19 (8). <https://doi.org/10.1111/soc4.70100>.
- Gottzén, Lucas & Rickard Jonsson. (2012). Goda män och Andra män. I Gottzén, Lucas & Rickard Jonsson (Red.) *Andra män: Maskulinitet, normskapande och jämställdhet* Gleerups.
- Gottzén, Lucas, Mellström, Ulf & Tamara Shefer. (Red.)(2020). *Routledge international handbook of masculinity studies*. Routledge.
- Halberstam, Judith. (1998). *Female masculinity*. Duke University Press.
- Hearn, Jeff. (2024). Men and masculinities: A necessary but tricky issue for gender equality and gender power relations. I Grunberg, Laura & Corina Ilonca (Red.) *Interdisciplinary gendered talks*. Bucharest University Press.
- Hemmings, Clare. (2011). *Why stories matter: The political grammar of feminist theory*. Duke University Press.
- Hill Collins, Patricia. (2019). *Intersectionality as critical social theory*. Duke University Press.
- Hill, Helena. (2007). *Befria mannen! Idéer om förtryck, frigörelse och förändring hos en svensk mansrörelse under 1970- och tidigt 1980-tal*. H:ström - Text & kultur.
- hooks, bell. (2000). *Feminist theory: From margin to center*. Pluto Press.
- Järvklo, Niclas. (2022). *Den nye mannen: Statlig maskulinitetspolitik i Sverige från 1980-talet till 2020-talet*. Stockholms universitet.
- Klinth, Roger. (2002). *Göra pappa med barn: Den svenska pappapolitiken 1960-95*. Boréa.
- Lundgren, Eva. (2012). *Våldets normaliseringsprocess och andra våldsförståelser*. Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige.
- Magnusson, Eva, Rönnblom, Malin & Harriet Silius (Red.)(2008). *Critical studies of gender equalities: Nordic dislocations, dilemmas and contradictions*. Makadam.
- Manne, Kate. (2019). *Down girl: The logic of misogyny*. Penguin.
- Martinsson, Lena, Griffin, Gabriele & Katarina Giritli Nygren (Red.)(2017). *Challenging the myth of gender equality in Sweden*. Policy Press.
- McCall, Leslie. (2005). Intersektionalitetens komplexitet. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*, nr 2–3.
- Messner, Michael A. (1997). *Politics of masculinities: Men in movements*. Sage.
- Messner, Michael A. (2004). On patriarchs and losers: Rethinking men's interests. *Berkeley Journal of Sociology* 48: 74–88.

- Messner, Michael A., Greenberg, Max A. & Tal Peretz. (2015). *Some men: Feminist allies and the movement to end violence against women*. Oxford University Press.
- Messner, Michael A. & Donald F. Sabo. (1994). *Sex, violence & power in sports: Rethinking masculinity*. Crossing Press.
- Mokhwelepa, Leshata Winter & Gsakani Olivia Sumbane. (2025). Men's mental health matters: The impact of traditional masculinity norms on men's willingness to seek mental health support: A systematic review of literature. *American Journal of Men's Health* 19 (3). <https://doi.org/doi:10.1177/15579883251321670>.
- Mouffe, Chantal. (2005). *On the political*. Routledge.
- Nordberg, Marie. (2006). Sweden: The gender equality paradise? I Pringle, Keith & Jeff Hearn m.fl. (Red.) *Men and masculinities in Europe*. Whiting & Birch
- Pascoe, C. J. (2007). *Dude, you're a fag: Masculinity and sexuality in high school*. University of California Press.
- Pease, Bob. (2025). *Destabilising manhood and masculinity: Unbecoming men in a violent gender order*. Palgrave Macmillan.
- Peretz, Tal. (2018). "We're not equipped": The paradox of intersectional failures in the formation of men's gender justice groups. *The Journal of Men's Studies* 26 (3): 284–304.
- Pringle, Keith. (2006). The United Kingdom: The problems that men create and the problems that men experience. I Pringle, Keith & Jeff Hearn m.fl. (Red.) *Men and masculinities in Europe*. Whiting & Birch.
- Roberts, Steven, Bartlett, Tess, Ralph, Brittany & Rebecca Stewart. (2019). *Healthier masculinities scoping review*. VicHealth.
- Rudnicki, Severin & Katarzyna Wojnicka. (2024). Leaping the abyss: The problematic translation of social research results into policy recommendations. *Sociology in Action* 29 (4): 1077–88.
- Schwalbe, Michael. (2014). *Manhood acts: Gender and the practices of domination*. Paradigm Publishers.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. (1995). Gosh, Boy George, You must be awfully secure in your masculinity! I Berger, Maurice, Wallis, Brian & Simon Watson (Red.) *Constructing masculinity*. Routledge.
- Toft, Alex & Anita Franklin. (Red.)(2020). *Young, disabled and LGBT+: Voices, identities and intersections*. Routledge.
- Uhnöo, Sara, Wettergren, Åsa & Moa Bladini. (2024). It could be my son! 'Himpathy' and the male fear defence in rape trials. *Journal of Law and Society* 51 (4): 562–85.

Waling, Andrea. (2019a). Problematising 'toxic' and 'healthy' masculinity for addressing gender inequalities. *Australian Feminist Studies* 34 (101): 362–75.

Waling, Andrea. (2019b). Rethinking masculinity studies: Feminism, masculinity, and poststructural accounts of agency and emotional reflexivity. *Journal of Men's Studies* 27 (1): 89–107.

Wendt, Maria. (2002). *Rädslans politik: Våld och sexualitet i den svenska demokratin*. Liber ekonomi.

Wojnicka, Katarzyna & Sam de Boise. (2025). Caring masculinities: Rethinking the concept. *Men and Masculinities* 28 (4): 339–358.

Bilaga 1: Rapporterna

Publ. nr.	Titel	Utgivare, år och omfång
R1	Climate, youth and gender: Inclusion strategies for Nordic youth movements	Nordregio report 2024:19 (39 sid.)
R2	Klimat, kön och konsumtion: En forskningsöversikt med genusperspektiv på hållbara livsstilar	Nordiska ministerrådet 2022 (78 sid.)
R3	Unga mäns psykiska ohälsa i Norden: En forskningsöversikt om psykisk hälsa i relation till utbildning, arbetsliv och pandemi	Nordiska ministerrådet 2023 (72 sid.)
R4	State of Nordic fathers	Nordiska ministerrådet 2019 (49 sid.)
R5	Yrkesutbildning i Norden: Kunskaper och insatser för att motverka könsuppdelning	Nordiska ministerrådet 2022 (55 sid.)
R6	The angry internet: A threat to gender equality, democracy & well-being	Centre for Digital Youth Culture, Nordiska ministerrådet 2020 (112 sid.)
R7	Preventing online gender-based violence in the Nordics: Key takeaways from the conference 'Gender-based hate, threat and harassment on the Internet' on 10–11 June 2021	Nordiska ministerrådet 2021 (24 sid.)
R8	How climate policies impact gender and vice versa in the Nordic countries	Nordiska ministerrådet 2022 (122 sid.)
R9	Ändra föreställningar och bryt traditioner! Kön och jämställdhet i småbarnspedagogiken i Norden	Nordiska ministerrådet 2021 (121 sid.)
R10	Genusperspektiv på framtidens högteknologiska arbetsliv: En nordisk forskningsöversikt om utbildningsval inom STEM (Science, Technology, Engineering and Mathematics)	Nordiska ministerrådet 2021 (176 sid.)
R11	Equality in isolated labour markets: Equal opportunities for men and women in geographically isolated markets in Laesö (DK), Suduroy (FO), and Narsaq (GL)	Nordiska ministerrådet 2020 (111 sid.)
R12	Sexuellt trakasserad på jobbet: En nordisk forskningsöversikt	Nordiska ministerrådet, 2020 (79 sid.)

Om den här publikationen

Maskulinitet i nordisk jämställdhetspolitik 2019-2024

Kalle Berggren för NIKK, Nordisk information för kunskap om kön

TemaNord 2025:567

ISBN 978-92-893-8405-6 (PDF)

ISBN 978-92-893-8406-3 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/temanord2025-567>

© Nordiska ministerrådet 2025

Framsidesbild: Curated lifestyle/Unsplash

Publicerad: November 2025

Ansvarsfriskrivning

Denna publikation har finansierats av Nordiska ministerrådet. Men innehållet återspeglar inte nödvändigtvis Nordiska ministerrådets synpunkter, åsikter eller rekommendationer.

Rättigheter och tillstånd

Detta verk är tillgängligt under licensen Creative Commons Erkännande 4.0 Internationell (CC BY 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Översättningar: Om du översätter detta verk, vänligen inkludera följande ansvarsfriskrivning: Denna översättning är inte producerad av Nordiska ministerrådet och ska inte betraktas som officiell. Nordiska ministerrådet kan inte hållas ansvarigt för översättningen eller eventuella fel i den.

Bearbetningar: Om du bearbetar detta verk, vänligen lägg till följande ansvarsfriskrivning tillsammans med tillskrivningen: Detta är en bearbetning av ett originalverk av Nordiska ministerrådet. De synpunkter och åsikter som uttrycks i bearbetningen är författarens/författarnas egna. Synpunkterna och åsikterna i denna bearbetning har inte godkänts av Nordiska ministerrådet.

Innehåll från tredje part: Nordiska ministerrådet äger nödvändigtvis inte varje enskild del av detta verk. Nordiska ministerrådet kan därför inte garantera att återanvändningen av innehåll från tredje part inte gör intrång i tredje parts upphovsrätt. Om du vill återanvända innehåll från tredje part står du för de risker sådana upphovsrättsintrång innebär. Du är ansvarig för att avgöra om det finns ett behov av att erhålla tillstånd för användning av innehåll från tredje part. Om

ett tillstånd krävs är du också ansvarig för att erhålla ett relevant sådant från upphovsrättsinnehavaren. Exempel på innehåll från tredje part är tabeller, figurer och bilder, men det kan också röra sig av annan typ av innehåll.

Bildrättigheter (ytterligare tillstånd krävs för återanvändning):

Frågor om rättigheter och licenser bör riktas till:

Nordisk ministerråd/PUB

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köpenhamn

pub@norden.org

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet är de nordiska regeringarnas officiella samarbetsorgan. Samarbetet omfattar Danmark, Finland, Färöarna, Grönland, Island, Norge, Sverige och Åland.

År 2019 antog de nordiska statsministrarna en gemensam vision om att Norden ska vara världens mest hållbara och integrerade region år 2030. Nordiska ministerrådet ska stöda denna vision genom att samarbeta för ett grönt, konkurrenskraftigt och socialt hållbart Norden.

Läs flera nordiska publikationer: www.norden.org/sv/publikationer